

STRATEŠKI NAČRTI V GOZDARSTVU

STRATEGIC PLANS FOR FORESTS

Janez ZAFRAN¹, Marko KOVAČ²

(1) Gozdarski inštitut Slovenije, Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko, janez.zafran@gozdis.si

(2) Gozdarski inštitut Slovenije, Oddelek za načrtovanje in monitoring gozdov in krajine, marko.kovac@gozdis.si

IZVLEČEK

Več najnovjših EU dokumentov naslavlja gozd in gozdarstvo. V njih je bila napovedana tudi izdelava strateških načrtov za gozdove na ravni države. V prispevku so prikazane postopkovne zahteve strateških načrtov in vsebinske teme, ki naj bi jih načrti naslavljali. V analizi osnutkov gozdnogospodarskih načrtov za gozdnogospodarska območja smo ugotovili, da so osnutki načrtov izdelani v skladu z obstoječimi nacionalnimi pravili, ki bodo v prihodnosti verjetno dopolnjena. Prav tako so vsebine osnutkov načrtov ustrezale vsebinam, ki jih naslavljajo številni EU dokumenti. Več pomanjkljivosti smo ugotovili z vidika povezav med temami, opisov njihovih stanj, ciljev in ukrepov.

Ključne besede: EU-strategija za gozdove, strateški načrt, postopkovni kriteriji, naslovne teme, konsistentnost

ABSTRACT

Several recent EU documents address forests and forestry. Some of them have also announced the development of strategic plans for forests at the national level. This paper outlines the procedural requirements for the strategic plans and the substantive issues they are intended to address. In our analysis of the draft forest management plans for forest management areas, we found that the draft plans were drawn up in accordance with existing national regulations, which are likely to be updated in the future. The main content of the draft plans also corresponded to the content addressed in a number of the EU documents. We identified several shortcomings in terms of links between the main themes, descriptions of existing forest conditions, forest management objectives and measures.

Key words: EU forestry strategy, strategic plan, procedural criteria, guiding themes, consistency

GDK 61:903(045)=163.6
DOI 10.20315/ASetL.129.4

Prispelo / Received: 27. 12. 2022
Sprejeto / Accepted: 29. 12. 2022

1 KONCEPTI NAČRTOVANJA V GOZDARSTVU

1 CONCEPTS OF FORESTRY PLANNING

Med področji, ki gospodarijo z obnovljivimi naravnimi viri, je gozdarstvo verjetno prvo, ki je pred več kot 200 leti začelo inventarizirati gozdove in načrtovati njihove donose. Obe aktivnosti sta bili posledici pomanjkanja lesa in takrat že poznane paradigme o trajnostnem gozdu (von Carlowitz, 1713). Od takrat do danes je gozdarstvo zaradi potreb razvilo več tipov načrtovanj. V državah Evropske unije (EU) je danes najbolj poznano načrtovanje na ravni gozdnogospodarskih (GG) enot oz. gospodarskih obratov. Slabše je uveljavljeno GG- načrtovanje na ravni velikih ekoloških ali političnih prostorskih enot. Poznajo ga v Avstriji, kjer z njim obravnavajo funkcije gozdov (BMLFUW, 2008), v Franciji, kjer na ravni departmajev prikazujejo stanje in podajajo najpomembnejše usmeritve za gospodarjenje z gozdovi (DRAAF H-N, 2012 - 2016), na Finskem, Češkem, tudi v Italiji (RP, 2017), kjer v njih navajajo nekatere cilje trajnostnega gospodarjenja z gozdovi ter usmeritve zanje. V nasprotju z načrti GG-enot ti načrti med seboj niso primerljivi.

Velika raznolikost v konceptih načrtovanja med članicami EU je tudi posledica dejstva, da gozdarstvo v ustanovnih pogodbah EU ni posebej omenjeno, niti nima EU skupne gozdarske politike. Gozdarska politika je formalno pristojnost držav članic po načelu subsidiarnosti. Pa vendar obsežna evropska zakonodaja in ukrepi vplivajo na gozdove držav članic in tretjih držav. Ključni dokument na ravni EU, ki naj bi povezoval cilje, usmeritve in ukrepe s področja gozdov in gozdarstva, je trenutno strategija za gozdove. V letu 2021 je bila sprejeta že tretja po vrsti – Nova strategija EU za gozdove do leta 2030 (EC, 2021). Strategija določa številne ukrepe na ravni EU, med njim postavlja v ospredje nujnost vzpostavitve celostnega okvirja za spremljanje gozdov na ravni EU in uvedbe enotnega strateškega načrtovanja za gozdove in celoten gozdarski sektor. Uvedba strateškega načrtovanja je predvidena na ravni zakonodajnega predloga, ki naj bi bil pripravljen že v prvi polovici leta 2023. Kaj bo vsebina in katera področja sektorja gozdarstva na nacionalni ravni bodo zajeta, še ni znano.

Strateško načrtovanje se je najprej razvilo v zasebnem poslovnem sektorju. Od srednjeročnega in dolgoročnega načrtovanja se je razlikovalo po tem, da je v proces upravljanja vpeljal razmisleke glede identitete in vloge poslovnega subjekta, spremljanje poslovnega okolja ter demokratične poti iskanja rešitev in odločanja (Pacios, 2004). Kljub razvejenosti načrtovanja v gozdarstvu se ta tip načrtovanja pri upravljanju z obnovljivimi gozdnimi viri ni dosledno uveljavil. Slovenski gozdarski strokovni javnosti so bili tovrstni načrti za gozdove večkrat predstavljeni med l. 2002 in 2019 (Kovač, 2002; Kovač in sod., 2012; Kovač, 2019). Strateško načrtovanje je bilo zamišljeno kot nadgradnja sedanjemu načrtovanju na ravni GG-območij in kot najvišji načrt za gozdove na ravni države. V Sloveniji poteka večnivojsko GG-načrtovanje. Veliko prostorski načrti GG-območij so preostalim nadrejeni in dajejo vpogled v stanje gozdov v območju ter podajajo splošne usmeritve za gospodarjenje z njimi in njihovimi funkcijami. Ker so to načrti, ki so z vidikov hierarhije in vsebine najbližji morebitnim novim strateškim načrtom, smo v tej študiji raziskali, v kolikšni meri ti načrti zadoščajo kriterijem strateških vidikov.

2 ELEMENTI STRATEŠKEGA VIDIKA V GOZDNOGOSPODARSKIH NAČRTIH GOZDNOGOSPODARSKIH OBMOČIJ V SLOVENIJI

2 ELEMENTS OF STRATEGIC ASPECTS OF THE FOREST MANAGEMENT PLANS OF FORESTRY REGIONS IN SLOVENIA

Že vse od konca 80. let se v demokratičnem svetu pospešeno razvija proces politične demokracije. Ta obsega politiko in družbene sisteme ter teče v javnem in zasebnem sektorju. Posebej poudarjena so področja, ki se tičejo vseh državljanov, kot so npr. zdravstvo, socialna varnost, okolje. Poleg krepitve demokracije same vpliva na demokratizacijo procesov tudi njihova narava; v primeru priprave javno-političnih dokumentov in načrtov npr. dejstvo, da brez sodelovanja oz. participativnosti taki dokumenti sploh ne morejo nastati.

tivnosti taki dokumenti sploh ne morejo nastati.

Procesu demokratizacije je po svetu že najmanj dve desetletji izpostavljeno tudi gozdarstvo (Solberg in Miina, 1997; Buchy in Hoverman, 2000). Najbolj očitno se to izraža s spremenjenimi procesno-postopkovnimi standardi, nujnimi pri nastajanju nacionalno pomembnih dokumentov, kot so nacionalni gozdni programi, strategije, različni načrti, ki jih gozdarstvo razvija v sodelovanju z drugimi vedami. Posledično državne administracije in njihove službe takih dokumentov ne pripravljajo več same, ampak v sodelovanju z javnostjo (javni dialog za nacionalni gozdni program ali strategijo, participacija pri izdelavi načrtov). Področji, ki sta v omenjenem času tudi šli skozi veliko preobrazbo, sta strateško načrtovanje v podjetniškem in javnem sektorju (neprofitne organizacije) ter strateško načrtovanje in upravljanje z naravnimi gozdnimi viri (Johnoson in sod., 1999; TemaNord, 2002). V njenem okviru je tudi bil razvit strateški proces, katerega glavne lastnosti so povzete v preglednici 1.

V prid objektivni analizi, ki naj bi razkrila, v kolikšni meri sedanji načrti GG-območij upoštevajo procesno-postopkovne standarde, ki jih povzemajo strateški proces ter strateške vsebine, smo izmed 14 osnutkov GG-načrtov območij za obdobje 2021–2030 (GGN GGO) naključno izbrali šest načrtov (iz vsake izmed ekoregij po enega; GGN GGO Bled, GGN GGO Celje, GGN GGO Postojna, GGN GGO Novo mesto, GGN GGO Maribor in GGN GGO Sežana (ZGS, 2022)). Vsi osnutki so bili pripravljeni na podlagi določil Zakona o gozdovih (1993) in Pravilnika o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo (2010), zato imajo enako ali zelo podobno strukturo. Razlikujejo se le v posameznih področjih pri konkretnih vsebinah.

Pri preverjanju postopkovno-procesnih kriterijev strateškega načrta (preglednica 1) med njimi nismo ugotovili razlik. Celoten postopek nastanka načrta je namreč opredeljen v zakonodaji, priprava in sprejemanje načrtov pa potekata sočasno. K temu le, da zakono-

Preglednica 1: Postopkovni kriteriji strateškega načrta (Johnoson in sod., 1999; Bryson, 2011; Šinko, 2014; van Wolferen, 2017)

Table 1: Procedural criteria of a strategic plan (Johnoson in sod., 1999; Bryson, 2011; Šinko, 2014; van Wolferen, 2017)

Kriterij
1 Pravni status teme/zadeve
2 Etični vidik teme/zadeve
3 Legitimnost - postopek določanja strateških tem/zadev
4 Interesni obseg (glede na prostorsko raven)
5 Prostorski obseg
6 Razpoložljivost podatkov (opredelitev problema zadeve in kontrola) izvajanja
7 Splošni kriteriji (se ocenijo za vse teme/zadeve) (upravljavska kapaciteta)

dajni postopek priprave dokumentov (nacionalni program, strategija, strateški načrt, načrt GG območja) ne sledi postopkovno-procesnim standardom, uveljavljenim po svetu, zato bo zelo verjetno moral biti podvržen spremembam (Šinko cit. po. Bončina, 2017; Šinko, 2019). Čeprav je vsebina načrtov GG-območij v veliki meri formalizirana z določili nacionalne gozdarske zakonodaje, je načrtovalcem prepuščena določena mera

svobode pri obravnavi posameznih vsebin oz. tem.

Ker struktura morebitnih strateških načrtov, uvedenih na ravni EU zakonodaje, še ni znana, smo kot možne vsebinske elemente novega načrta evidentirali s pomočjo dveh ključnih strateških dokumentov na EU ravni, ki obravnavajo gozdove, t.j. Nove strategije EU za gozdove do leta 2030 in Strategije za biotsko raznovrstnost do leta 2030 (preglednica 2).

Preglednica 2: Strateške teme (A, B, ..., G) in podteme (A.1, A.2, ... G.3) – povzeto po Novi strategiji EU za gozdove do leta 2030 in Strategiji EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030

Table 2: Strategic topics (A, B, ..., G) and subordinate topics (A.1, A.2, ... G.3) – adopted based on the New EU Forest Strategy for 2030 and Biodiversity Strategy for 2030

Te	Vsebina teme/zadeve
A	Ohranjanje gozda kot ekosistema in naravnega vira (integriteta gozda in gozdnih habitatnih tipov)
A.1	Ohranjanje kompaktnosti gozdnega kompleksa
A.2	Oblikovanje vitalnih, uravnoteženih gozdov (z razvojnimi fazami in debelinskimi razredi)
A.3	Oblikovanje primerne vrstne sestave in zgradbe sestojev
A.4	Oblikovanje uravnotežene lesne zaloge sestojev
A.5	Ohranjanje primerne gostote populacij divjadi
A.6	Ohranjanje gozdnih habitatnih tipov
A.7	Ohranjanje habitatov Natura 2000 vrst
B	Ohranjanje in izboljšanje ključnih ekosistemskih storitev
B.1	Varstvo gozdnih tal, preprečevanje erozije
B.2	Varstvo voda in vodnega režima
B.3	Varstvo pred zemeljskimi in snežnimi plazovi, padanjem kamenja
B.4	Ponor ogljika
B.5	Shema plačil za ekosistemske storitve
C	Trajnostno gozdarstvo (les kot večnamenski material, delovna mesta, nelesni proizvodi)
C.1	Vzgoja kakovostnega drevja
C.2	Odpiranje kompleksov s prometnicami, dobra praksa gradnje in uporabe prometnic
C.3	Predlog primerne tehnologije za sečnjo in spravilo lesa
C.4	Zagotavljanje gozdno-genskega materiala
C.5	Ureditev nabiralništva
D	Ekosistemska storitev: prostočasno življenje prebivalcev, druge rabe, vključno z lovom
D.1	Ureditev javnega dostopa v gozd, čebelarjenja, rabe prometnic (hoja, kolesarjenje, ježa, drugo)
D.2	Določitev območij za gradnjo poligonov za gorsko kolesarjenje
D.3	Določitev območij za pašo govedi in drobnice
E	Varstvo in ohranjanje narave
E.1	Ureditev mreže parkov, pragozdov, rezervatov, trajno varovalnih gozdov, ekocelic
E.2	Izdelava finančnega in prostorskega monitoringa uspešnosti ukrepov
F	Monitoring/inventura gozdov
F.1	Monitoring gozdnih habitatnih tipov (krajinska in sestojna raven)
F.2	Monitoring gozdov NGI
F.3	Sledenje lesa
G	Razvoj znanja in veščin za lastnike gozdov in javnost
G.1	Permanentno izobraževanje lastnikov gozdov in drugih za veščine za bioekonomijo
G.2	Permanentno izobraževanje lastnikov gozdov za delo v gozdu
G.3	Permanentno izobraževanje obiskovalcev gozdov

Opomba: Cilji se razvijejo iz podtem; vsak (ali vsaj večina) izmed njih naj bi bil določen kvantitativno (okvirna ciljna vrednost, čas doseganja cilja)

Pregled osnutkov GGN GGO se je opravil na podlagi vključevanja tematik iz preglednice 2, in sicer na način:

- ali je ta tema/podtema naslovljena v poglavjih o stanju oz. presoji trajnosti;
- ali za opis stanja v okviru podteme obstaja kvantitativna vrednost ali neko merilo, ki ga je mogoče kontrolirati v času in prostoru in je mogoče na njegovi osnovi določiti cilj;
- ali je cilj v okviru podteme opredeljen in na enaki ravni podrobnosti kot stanje;
- ali za cilj obstaja kvantitativna vrednost ali neko merilo, ki ga je mogoče preverjati.

V osnutkih načrtov je bila večina podtem iz druge preglednice vključena. Poleg vključenosti posamezne vsebine v osnutek načrta se je preverjala tudi konsistentnost obravnave posamezne teme glede na opredelitev stanja, cilja in meril za izvedbo kontrole. Za večino opredeljenih tem ni bilo podanega sistematičnega pregleda z opisom in analizo stanja, niti niso bili cilji, usmeritve in ukrepi podani na enaki podrobnostni ravni kot opis in analiza stanja.

3 IZHODIŠČA PRI MOREBITNIH SPREMENBAH STRATEŠKEGA NAČRTOVANJA NA PODLAGI EU STRATEGIJ

3 ASSUMPTIONS FOR POTENTIAL CHANGES OF STRATEGIC PLANNING BASED ON EU STRATEGIES

Predstavljeni spisec tem za morebiten strateški načrt za področje gozdarstva na ravni države je eden izmed možnih in temelji na že sprejetih zavezah različnih EU politik. Ker imajo posamezne EU države že določene oblike nacionalnega strateškega načrtovanja za sektor gozdarstva, se že v začetni fazi priprave zakonodajnega predloga pojavljajo vprašanja glede dodatnega bremena za države in namena tovrstnega načrta. Prav tako je še povsem odprto vprašanje, ali so v strateških dokumentih EU zapisane teme zares strateške za vse članice EU in kako določiti njihovo pomembnost, saj vseh tem v enem dokumentu ni mogoče ustrezno obravnavati.

Na podlagi analize dveh ključnih EU strategij je mogoče sklepati, da so v slovenskih GG- načrtih teme, ki obravnavajo gozd in gozdarstvo, večinoma ustrezne. Zato pri vsebini načrtov ni pričakovati večjih sprememb in dopolnitev. Zagotovo pa bodo potrebne večje spremembe pri načinu obravnave posamezne teme. Že na prvih delavnicah, ki jih z namenom priprave zakonodajnega predloga sklicuje Evropska komisija (prva delavnica je bila organizirana novembra 2022), je postalo jasno, da bo vsebina načrta temeljila na obravna-

vi posameznih splošno sprejetih indikatorjev stanja in razvoja gozdov ter gozdarstva, za katerega bo treba podrobno opredeliti aktualno stanje ter način pridobivanja podatkov za spremljavo. Večinoma so poudarjeni indikatorji že poznani iz različnih poročanj (Global Forest Resources Assessment – FAO, State of Europe's Forests – FOREST EUROPE) in se nanašajo na lesno zalogo, prirastek, starostno strukturo, strukturo gozdne posesti ... Celoten nabor indikatorjev še ni določen. Prostorski nivo ter opredelitev kakovosti podatkov pa bosta zahtevala popravke tudi pri uveljavljeni praksi priprave GGN GGO. Zagotovitev ustrezne in znane točnosti podatkov ter določitev mejnih ali ciljnih vrednosti ter zagotovitev spremljave v času bo za slovensko gozdarsko stroko velik izziv. Novosti bodo verjetno tudi v načrtovalskem postopku, saj je strateški proces tisti element načrta, ki načrtu daje strateški značaj.

Čeprav so bili v tem prispevku poudarjeni samo postopkovni kriteriji in naslovne teme, bodo morebitni strateški načrti za gozdove na ravni države zagotovo sprožili vrsto vprašanj. Za vse naslovne teme bo treba vzpostaviti hierarhijo in določiti, na kateri ravni naj se obravnavajo. Prav tako bo treba razmisliti, ali sedanja nacionalna načrtovalska hierarhija prenese še eno novo načrtovalsko raven, ali pa bodo reforme potrebne tudi z organizacijsko-načrtovalskega vidika.

4 SUMMARY

4 POVZETEK

Forestry was probably the first sector involved in renewable resource management, beginning more than 200 years ago with the inventorying and planning of forest resources. In European Union (EU) Member States, forest planning is mostly conducted at the forest management unit or enterprise level. By contrast, forest planning at the level of large ecological or political spatial units, is less well known. This practice is well known in Austria, where it is used to plan forest functions. The diversity of planning approaches in Member States is also a consequence of the fact that forestry is not explicitly mentioned in the founding treaties of the EU and that the EU does not have a common forestry policy. According to the subsidiarity principle, forestry policy falls under the formal competence of Member States. Nevertheless, comprehensive European legislation and policies affect the forest policies of Member States and third countries. The key EU-level document that aims to link forest and forestry objectives, directions and actions is currently being replaced by the New EU Forest Strategy for 2030. The strategy sets out a number of actions at the EU level, including the need to establish a comprehensive framework for for-

est monitoring at the EU level and to introduce harmonized strategic planning for forests and the forestry sector as a whole. The introduction of strategic planning is planned at the legislative proposal level as early as the first half of 2023. It is currently unknown what the content of the proposal will be and which specific areas of the forestry sector will be covered at the national level.

Slovenia's multi-level forest management planning process is currently in progress. Forest management plans for forest regions are superior to the others and provide information on the state of forests in the area and contain general guidelines for forest management and their functions. Since these are the plans that are the closest in hierarchy and content to the newly suggested strategic plans, this study aimed to examine the extent to which these plans meet the criteria of strategic aspects. Of the 14 drafts of forest management plans for forest management regions for the period 2021-2030, six were randomly selected for analysis. All of the drafts were prepared in accordance with the provisions of the Forest Act and the Rules on Forest Management Plans and Wildlife Management Plans, and therefore have the same or very similar structure. They differ only in their individual emphasis on specific content.

When examining the procedural criteria of the strategic plan, we did not find any differences, as the entire procedure is specified in the legislation and the preparation and adoption of the plans occur simultaneously. Although the content of the plans is largely formalized by the provisions of the national forest legislation, planners have some freedom in addressing individual issues. Individual procedural criteria were taken into account in the preparation of the drafts. It can be assumed that if new strategic planning is implemented, the procedural criteria will need to be redefined and also understood differently than they are currently.

Since the structure of possible strategic plans introduced at the level of EU legislation is not yet known, we have mapped possible content elements of the new plan using two important strategic documents at the EU level dealing with forests: the New EU Forest Strategy for 2030 and the EU Biodiversity Strategy for 2030 (Table 2).

The draft plans included most of the topics from the second table. In addition to the inclusion of individual content in the draft plan, the consistency of the treatment of each topic was assessed in terms of the state of the forest, management objectives and the criteria for carrying out the control. For most of the identified topics, there was no systematic overview of the state

of the forest and forest characteristics analysis, nor were the objectives, pathways, and measures provided at the same level of detail as the situation description and analysis.

Based on the analysis of two major EU strategies, it can be concluded that the topics of Slovenia's forest management plans dealing with forests and forestry are mostly appropriate. Therefore, no major changes and additions to the content of the plans are expected. However, some modifications will certainly be required with respect to the way that the individual topics are addressed. The spatial scale and data quality definition will also require corrections to the established practice of preparing a new strategic forest management plan. Ensuring appropriate data accuracy and setting thresholds or target values, as well as ensuring monitoring over time, will also be a challenge for Slovenian forestry. Finally, the planning process itself will need to be adjusted, as the strategic process is the key element of the plan that defines the plan as strategic in the first place.

VIRI

REFERENCES

- BMLFUW. 2008. Waldentwicklungsplan - Richtlinien über Inhalt und Ausgestaltung - Fassung 2006. Wien, Bundesministerium für Land- und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft Wien.
- Bončina A. (ur.) 2017. V4-1421 Presoja parametrov stanja in razvoja gozdov za namen uresničevanja ciljev Nacionalnega gozdnega programa: poročilo raziskovalnega projekta. Ljubljana, BF, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 164 str. <https://repozitorij.uni-lj.si/IzpisGradiva.php?id=126026> (20. 12. 2022).
- Bryson J.M. 2011. Strategic planning for public and nonprofit organizations: a guide to strengthening and sustaining organizational achievement. John Wiley & Sons.
- Buchy M., Hoverman S. 2000. Understanding public participation in forest planning: a review. *Forest policy and Economics*, 1: 15-25. DOI: 10.1016/S1389-9341(00)00006-X.
- Johnoson K.N., Agee J., Beschta R., Dale V., Hardesty L., Long J., Nielsen L., Noon B., Sedjo R., Shannon M., Trosper R., Wilkinson S., Wondollicek J. 1999. Sustaining the people's lands: recommendations for stewardship of the national forests and grasslands into the next century. *Rangelands*, 21, 4: 25-28.
- DRAAF H-N. 2012 - 2016. Plan Pluriannuel Régional de Développement Forestier de Haute-Normandie Rapport et annexes 2012 - 2016. Direction régionale de l'alimentation, de l'agriculture et de la forêt de Haute-Normandie.
- EC. 2021. New EU Forest Strategy for 2030. European Commission, Brussels. COM(2021) 572 final.
- EC. 2020. EU Biodiversity Strategy for 2030. European Commission, Brussels. COM(2020) 380 final.
- Kovač M. 2002. Large-scale strategic planning for sustainable forest development: a dissertation submitted to the Swiss Federal Institute of Technology Zürich for the degree of Doctor of Technical Sciences. (Diss. ETH ; No. 14722). Zürich, Eidgenössische Technische Hochschule.
- Kovač M. 2019. Gozdnogospodarsko načrtovanje v Sloveniji na razpotju: alternative sistema gozdnogospodarskega načrtovanja v Sloveniji: (3. del). *Gozdarski vestnik*, 77, 7/8: 284-309.

- Kovač M., Kutnar L., Mali B., Hladnik D. 2012. Izboljšanje informacijske učinkovitosti gozdnogospodarskega načrtovanja in gozdarskega informacijskega sistema: zaključno poročilo o rezultatih ciljnega raziskovalnega projekta V4-1070. Ljubljana, Gozdarski inštitut Slovenije. <http://dirros.openscience.si/IzpisGradiva.php?id=6895> (20. 12. 2022).
- Pacios A.R. 2004. Strategic plans and long-range plans: is there a difference? *Library management*, 25, 6/7: 259–269. DOI: 10.1108/01435120410547913.
- RP. 2017. Piano forestale regionale 2017-2027. Torino., Regione Piemonte. <https://www.regione.piemonte.it/web/temi/ambiente-territorio/foreste/gestione-bosco-taglio/piano-forestale-regionale-2017-2027> (20. 12. 2022).
- Pravilnik o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo. 2010. Uradni list RS, 91/10, 200/20. <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV10005> (20. 12. 2022)
- Solberg B., Miina S. (ur.) 1997. Conflict management and public participation in land management. (Proceedings 14). Joensuu, European Forest Institute. <https://efi.int/publications-bank/conflict-management-and-public-participation-land-management> (20. 12. 2022).
- Šinko M. 2014. Gozdna vladavina in nacionalni gozdni program. *Gozdarski vestnik*. 72, 2: 100–109.
- Šinko M. 2019. Participacija in indikatorji v procesu oblikovanja in spremljanja nacionalnega programa gozdov v Republiki Sloveniji. Ljubljana, Gozdarski inštitut Slovenije, Ljubljana: 9 str. <http://dirros.openscience.si/IzpisGradiva.php?id=10366> (20. 12. 2022).
- TemaNord. 2002. Have a 'good participation': recommendations on public participation in forestry based on literature review and Nordic experiences. (TemaNord, 2002:515). København, Nordic Council of Ministers: 88 str.
- Van Wolferen M. 2017. Case C-243/15 Lesoochranárske zoskupenie vlk v Obvodný úrad Trenčín: EU: C:2016: 838. *Journal for European Environmental & Planning Law*, 14, 1: 136–151. DOI: 10.1163/18760104-01401008 (20. 12. 2022).
- Von Carlowitz, H.-C. 1713. Sylvicultura Oeconomica Oder Haußwirthliche Nachricht und Naturmäßige Anweisung zur Wilden Baum-Zucht Nebst Gründlicher Darstellung Wie zu förderst durch Göttliches Benedeyen ... dem allenthalben und insgemein einreissenden Grossen Holtz-Mangel, Vermittelst Sae-Pflantz-und Versetzung vielerhand Bäume zu prospicirenrathen ... Alles zu nothdürfftiger Versorgung des HASuß-Bau-Brau_berg und Schmelz_Wesens ... Worbey zugleich eine gründliche Nachricht von dem in Churfl. Sächß. Landen Gefundenen Turff dessen Natürliche Beschaffenheit / grossen Nutzen / Gebrauch und nützlichen Verkohlung. Bey Leipzig, Johann Friedrich Brauns.
- Zakon o gozdovih. 1993. Uradni list RS, št. 30/93, 56/99 – ZON, 67/02, 110/02 – ZGO-1, 115/06 – ORZG40, 110/07, 106/10, 63/13, 101/13 – ZDavNepri, 17/14, 22/14 – odl. US, 24/15, 9/16 – ZGGLRS in 77/16. <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO270> (20. 12. 2022).
- ZGS. 2022. Zbirka osnutkov GG načrtov GG območij za obdobje 2021-2030. Ljubljana, Zavod za gozdove. (Neobjavljeno).